

פניני הרמז

יו"ל ע"י "קהילת הרמה" בירושלים עיה"ק תובב"א
שע"י יוצאי ישיבה הרמה דלונדון יצ"ר

זמני עיה"ק ירושלים תובב"א:

הזלה"נ - T:10 / צאת השבת [ר"ת] - 9:02

בנשיאות עט"ר מרן ראש הישיבה הגאון רבי אליקים שלעזינגער שליט"א

מפניני רבינו:

הואיל משה באר את התורה. (א.ה.), פירש"י בשבעים לשון פירשה להם ע"כ, ועיין במדרש רבה פ' יתרו דמשמע דגוף נתינת התורה היתה בשבעים לשון, וי"ל שהטעם שאע"פ שישראל באותה שעה ודאי הבינוה בלשונה, נאמרה בשבעים לשון כדי להכניס קדושת עצמות התורה בכל לשון שתרגם, וע"כ תתכן ההלכה שמותר לכותבה בכל לשון למי שאינו מבין לשה"ק עי' במדרש כאן ובשו"ע סי' סב.

(מתוך ספר בית אב עה"ת ח"א)

לא תגורו מפני איש. (א. יז.), פירש"י, לא תכניס דברים מפני איש, לשון משלי אוגר בקיץ, עכ"ל, פי' אוגר מלשון אוצר, שלא ישים הדיין דבריו באוצר אלא יוציאם וישמיעם. מכאן שמי שיש עמו האמת צריך לפרסמו ולא כמו שמצטדקים כי די שלא יהא מסייע לעוברי עבירה אבל נמנעים מלגלות את האמת הסותר את דבריהם.

ועיין בשערי תשובה לרבינו יונה שער ראשון אות מז וז"ל: "והנה כאשר האדם משתדל לתמוך ביד האמת ויעזור אחריו ויתעורר בדבריו והופיע אורו לעיני בני עמו ויחזק ידי אנשי האמת ונשא ראשם וכתות השקר ישפילם יגיעם עד עפר הנה אלה דרכי קדוש ה' והוד והדר לאמונתו ועבודתו בעולם ועוז ותפארת במקדש תורתו" עכ"ל, וכן מבואר ברבינו יונה דלאו לא תגורו אינו מיוחד דוקא להדיין בדין שלפניו אלא הוא כולל כל איש מישראל שמחוייב למחות בהרשעים, וז"ל בשער שלישי אות נט: "מי שאינו מחזיק במחלוקת על המתיצבים על דרך לא טוב ומושכי העון הרי הוא נענש מפשעיהם לכל חטאתם ועובר בלא שנאמר כו' לא תגורו מפני איש [שלפי פירש"י הנ"ל היינו ששיגלה דעתו], וכל מי שהוא לשי"ת ימסור נפשו על קדושת ה' כו' וחובה על כל ירא אף כי אוהב טהר לב להעיר קנאה כי יראה והנה יד שרים וסגנים במעל" עכ"ל.

(שם)

פניני הרמה

תשעה באב

מפניני רבינו:

זכור ד' מה הי' לנו הביטה וראה את חרפתנו. (איכה ה. א.), יש לפרש עפ"י מש"כ בשערי תשובה לרבינו יונה שער א' מתנאי הבושה לכפרת החטא בושתי ונכלמתי חרפת נעורי וכו', והוא שאמור כאן שיראה ד' כמה אנו מרגישים חרפתנו ויכפר בעדנו.

(מתוך ספר בית אב עה"ת ח"ב)

כי אם מאוס מאסתנו קצפת עלינו עד מאד. (ה. כב.), יעויין מש"כ מרן (הגרי"ז הלוי) זצ"ל בפי' הפסוק נחפשה דרכנו ונחקורה כמש"כ במסילת ישרים יפשפש במעשיו ימשמש במעשיו, יפשפש במעשיו אם נמצאו בהם מעשים רעים וימשמש במעשיו הטובים אם נקיים הם מן החטא ומתערובת רע, והוא נחפשה ונחקורה עכ"ד, ויש לפרש הוא שנאמר כי אם מאוס מאסתנו קצפת עלינו עד מאד, קצפת עלינו על מעשינו הרעים ומאוס מאסתנו על תערובת הרע במעשים טובים וכמש"כ לא אוכל און ועצורה, והוא שנאמר השיבנו אליך ונשובה חדש ימנו כקדם, השיבנו ונשובה ממעשינו הרעים, וחדש ימנו כקדם כמו שהי' לפני חטא אדם הראשון כי ע"י חטא אכילת עץ הדעת נתערב טוב ברע כמו שהאריך בזה בנפש החיים (שער א), וע"כ מבקשים שתחדש ימנו כאדם הראשון בגן עדן קודם החטא, שהיו על מעשיו נקיים מחטא ותערובת רעה.

(שם)

מאמר "דמעתה על לחיה"

[מאמר זה לא נדפס בספר בית אב שיחות, ונלקח מתוך קונטרס 'בינה' שי"ל ע"י תלמידי הישיבה לפני קרוב לשלשים שנה, נאמר ליל תשעה באב שנת תשמ"ה לפ"ק]

והדעת, אבל כלום אפשר להיות מיצר ודואג ולבכות בשכל לבד? אמנם יש בכיה שכלית, אבל הלא נאמר דמעתה על לחיה, ונאמר עיני ירדו מים (איכה א. טז.), כלום זה אפשר בשכלות לבד? הלא נצרך לזה התרגשות שבלב עד שיורידו עיניו דמעות... ובמדרש בכה תכבה, אלמנה אחת בשכונתיה דר"י היתה בוכה על בעלה, ונתעורר ר"י ובכה על חורבן ירושלים, לבכות כ"כ עד שיבכו אחרים עמו, בכיה של ממש, זהו ענין שבחוש ושבהרגש, אשר בלתי זה אי אפשר להגיע לזה.

איתא בהפטורה שבת חזון "ונותרה בת ציון סוכה בכרם כמלונה במקשה כעיר נצורה", מפרש זקני חמי הגאון רבי יעקב אורנשטיין זצ"ל (בהספדו על מהרי"ל דיסקין זצוק"ל) כי ג' בחינות הם, לתלוש את הכרם נצרך כמה שבועות, ע"כ בונה לו סוכה, לקליטת קישואים צריך ימי מספר, ע"כ מעמידים רק מלונה ללינת לילה, כן אנו רואים שיש מתעוררים לאבילות ציון מיד ביי"ז תמוז למשך שלש שבועות, יש רק בשבוע שחל בו ט' באב, ויש שגם בזה לא מתעוררים רק בתשעה באב גופא כשנמצאים כבר בבית הכנסת ויושבים על הארץ - בה"עיר הנצורה" - אז כבר מתעוררים יחד עם הציבור עכתו"ד, והנה מסתבר שבשכליות והבנת החורבן אין הבדל בין כיתות האלה, וכל מה שהוא יודע על חורבן ביהמ"ק ביום תשעה באב הוא ידע גם ביי"ז בתמוז, אלא ההבדל הוא בהרגשה, יש מרגיש החורבן מיד, ויש שאין לבו רחב כ"כ ומתחיל להרגיש רק בשבוע שחל בו תשעה באב, ויש שאינו מתרגש רק בליל תשעה באב כשיושבים על הארץ בביהכ"נ ומתאספים לאמירת קינות, אז מתעורר גם הוא לבכיה.

ואמנם היה כחו של עמלק לקרר ההרגש שבלב, וכמו שאמרו ז"ל, מובא ברש"י סו"פ בשלח בשם

בשעה זו כבר אסור לומר חידושי תורה גם במילי דאגדתא כיון שזה גורם שמחת לב, אולם מותר לומר חידושים בכוחות הנפש שלנו, לגלות ממצפוני לבבינו ולעורר הרגשותינו לאבילות חורבן ביהמ"ק.

איתא בגמרא סוכה (דף מא.): "מנא לן דעבדינן זכר למקדש א"ר יוחנן דאמר קרא כי אעלה ארוכה לך וממכותיך ארפאך נאם ה' כי נדחה קראו לך ציון היא דורש אין לה דורש אין לה מכלל דבעיא דרישה", משמע דאלול גזה"כ לא היה צורך וענין לדרוש לציון כלל [והוא מתאים למה שדברנו לאחרונה כי מצבנו הוא מצב גלות שכן עלה ברצונו ית"ש שנעבדהו בלב שלם בתורה ועבודת ה' בתכלית השלמות בגלות עד ירחם וישיבנו], אולם למדים מגזיה"כ מחודשת שמחויבים לדרוש ציון.

ומהו הדרשה הנלמדת מזה, אין לנו אלא מה שהורונו חז"ל בזה, המדובר שם בגמרא מתקנת לולב ז' ימים זכר למקדש, ומה דאיתא בבבא בתרא (דף ס:) תקנת חז"ל של עשיית זכר לחורבן, וכמבואר בשו"ע (או"ח סי' תקס), ובודאי גם הלכות תשעה באב בכללם, והוא החיוב לכל ישראל.

ומצאנו בזה עוד ענין מעלות וחסידות לאנשי תורה, כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בישועתה (תענית דף ל:), וכדאיתא בתנא דבי אליהו (רבה פרק ד): "כל חכם וחכם מישראל שיש בו דברי תורה לאמיתו וכו' ומחמד ומתאוה ומצפה על כבוד ירושלים ועל בית המקדש כו' מיד שורה רוח הקודש בקרבנו וכו', וכן הוא באיכה (א. ב.) בכה תכבה בלילה, ושם במדרש רבה שהיו בוכים בכיה של ממש, וכדאיתא בקרא (תהלים קלז. א.) גם ככינו בזכרנו את ציון.

והנה לעשות זכר למקדש ולהנהיג דרכי אבילות המחויבות בתשעה באב, כל זה אפשר בכח השכל

התנחומא, אשר קרך, למהד"ד לאמבטיא רותחת קפץ אחד לתוכה, אע"פ שנכווה כבר קירר האמבטיא, כמו כן אז נבהלו אלופי אדום אילי מואב יאחזמו רעד, בא עמלק אע"פ שנטל את שלו [לשון התנחומא] קירר האמבטיא, ודבר זה איו לו מובן בשכל, הרי זה שקפץ לתוך האמבטיא נכווה, בכל זה כך הוא, שכל הדברים שקירר חוש הפחד של אחרים, עמלק איבד המלחמה ורדפוהו אבל כבר פגע בבהלתם של אדום ונתקרה לבם מפחדם, ולא נבהלו עד שלחום בישראל.

וכן הוא בכל הדורות, שעמלק וכחו מקרר את ההרגש קודש, וע"ז נאמר מלחמה לה' בעמלק מדור דור (שמות יז. טז), והוא גם בעוכריו של דור זה, שנתקרה ליבנו מלהרגיש, הער"ר שהוא כחו של עמלק מקרר יותר ויותר.

זכורנו עוד בימי נעורי, בשרק הזכירו את ארץ ישראל נתמלא הלב געגועי קודש, מכ"ש כשעלה זכרון ירושלים, ולא היה לנו מושג יותר מעורר רגשי כמיהה משמה של 'הכותל המערבי', המילה כותל מערבי העלתה בנו התרגשות הלב, ולא פעם זלגו דמעות מן העינים כשדברו מן הכותל המערבי, ואם נזדמן לעתים רחוקות שנפגשו יהודי מארץ ישראל, ותהום כל העיר לשמוע מה נשמע בירושלים, כלום זכית לראות הכותל המערבי...

וזכורני את התשעה באב בימי נעורי איך בעה"ב פשוטים ישבו ובכו דמעות שלישי, ומכל שכן ת"ח, נפשם יצאה בדברם על ירושלים חורבן בית המקדש - ועתה חסרנו כל אלה - הוא הער"ר, בכחו של עמלק חילל כל מושבי קודש אלה, קירר את ההרגש קודש של ירושלים וביהמ"ק, נוסעים ושבים לאר"י כל שעה, שומעים מהנעשה בירושלים כמו על הנעשה באמריקה, והליכה לכותל מערבי נעשתה לטיול בעלמא, וכי חסרים לנו היום ידיעות על מעלות קודש של ירושלים, שריד בית מקדשנו? וכי יודעים אנו פחות ממה שידעו הדורות לפני עלות הער"ר ושלטון? בשכליות אין שום נפק"מ - ואדרבה אפשר יודעים יותר - אבל המיתו בנו את ההרגש קודש שבלב.

דוד המלך אומר "זלעפה אחזתני מרשעים עוזבי תורתך" (תהלים קיט. נג.), כן היה לעולמים, שיהודי ירא שמים היה לו הרגש זו וסלידה מפני העברייין [סיפר לי יהודי זקן שהיה מכיר את הגאון בעל

האור שמח זצ"ל, שהוא היה גר בשכנותו, והיה ביתו מצד אחד אחד של גן העיר, וביהכ"נ מצד שני, ודרכן היה לילך לביהכ"נ דרך הגן, ופעם בשבת בבקר בהליכתו לתפלה ראה יהודי יושב על ספסל בגן ומעשן סיגריא - כנראה עשה זה בהסתר בחשבו שם לא יראוהו בשבת בבוקר - וכשראה האו"ש אז חיל ורעדה אחזתו, ומאותו יום והלאה היה הולך וסובב את הגן בדרכו לביהכ"נ דרך ארוכה, וממשאלו היהודי הזה למה, אמר לא אוכל לעבור במקום שראיתי חילול שבת! - כן היה הרגש יהודי בדור הקודם, אי אפשר היה לו להתחבר עם עברייין, והיום? זהו דתי וזהו לא דתי, ויהיה פושע ישראל כגופו, ומתחברים עמו כשני אחים [אם לא בדרך נס, הפושע דוחה את הדתי], כלום יש עוד הרגש סלידה כלפי פורק עול ומבזה כל קודש, זוהי הקרירות שעשו לנו הער"ר.

וזוכר אני את הגה"צ ר' יודל הולצמאן זצ"ל, יהודי ירושלמי 'פשוט' שלא הסיח דעתו מדברי תורה [והיה הולך בתפילין כל היום], ורגע אחת של ביטול תורה היה אצלו בגדר עון היותר גדול, ועכ"ז היה הולך לכל הדרשות בתורה ויראה [שהיו אז לעיתים תקופות אשר הרה"ג ר' אהרן קצנלנבויגן] זצ"ל היה מעורר על סכנת הציונים], ושאלוהו פעם, ר' יודל הלא כל רגע ת"ת חשובה לו ככל הון למה הינו מבטל הזמן ללכת לדרשות של תורה ויראה? וענה הנה אם אדם יניח את ידו מעסק משך יום שלם נתקרה ונתקשה היד, ויקשה לו לנענע שוב, וכ"ש אם כל גופו לא ינוד זמן מרובה, הלא יתקשה כי יתקרה כח התנועה, הנה הציונים בנו מדינה ורוצים להרוס הדת, אם נראה זה עוד פעם ועוד פעם, סו"ס חיינו ימות בנו כח התנועה וההרגש, ע"כ אנו מוכרח ללכת להדרשות האלה, שיקיימו בו ההרגש קודש נגד מהרסי הדת.

וזה עתה שמעתי מעשה מהג"ר יוסף דינקלעס זצ"ל, שמחבר אחד מסר לו ספרו, והוא זרקו על הארץ, שאלו הלה ולמה, ענה לו הגר"י שכשהרגו הציונים את הקדוש דיהאן, אתה היית זה שסיפר לי הדבר ולא הכרתי על פניך כל התרגשות ורעדה, סימן שחסר לו לך הרגש קודש, ומסתמא נתפכת כבר לדעתם, ע"כ איני רוצה לראות תורתך.

לקיים בנו ההרגש קודש, החיל ורעדה בפני מושגי קדושה - והפחד מפני עבירה - זהו

המקיים אותנו הוא אשר בא הער"ר, זרעו של עמלק לקרר בנו, ובעוה"ר כבר הצליח בזה הרבה.

ומהו העצה שנוכל לבכות בתשעה באב כדבעי, שנוכל להתאבל על ירושלים ועל בית המקדש כראוי? יש רק עצה אחת עסק התורה, וכמו שמבואר בחז"ל עה"פ ויסעו מרפידים ויבא עמלק, שרפו ידיהם מן התורה (בכורות דף ה:), על כן גבר כח עמלק, ואין שום ועצה נגד עמלק רק עסק התורה - והאריך בזה הג"ר אלחנן וסרמן זצ"ל בביאוריו בסוף יבמות יעו"ש.

וכן הוא בדרך עין חיים של בעל מסילת ישרים יעו"ש, וז"ל: "הנה ממאמרים אלו תבין ותשכיל בשכלך הזך כי אין תרופה למכתנו כי אם בעסק התורה כי אין לך דבר המחליש כח הסיטרא אתרא כי אם עסק התורה כמו שהוגד לנו שבימי המנוח החסיד המקובל הגדול הרב רבי שמשון אסטריפאליר כשהיתה הגזירה רחמנא ליצלן בשנת ת"ח השביע הרב הנזכר למעלה לסיטרא אחרא ושאל אותה על מה ולמה את מקטרגת על עמנו בני ישראל יותר מכל האומות והשיבה לו יתבטלו מכם שלושה דברים אלו ואחזור מקטרוגי ואלו הם שבת ומילה ותורה מיד השיב לה הרב הנזכר למעלה יאבדו הם כהנה וכהנה ואל תחבטל אות אחת מתורתנו הקדושה חלילה כו' ולימוד תורתנו הוא ליצר הרע ולסיטרא אתרא סם המות ולאחינו בית ישראל הוא סם החיים" עכ"ל.

והנה דבר נפלא בגמרא תענית (דף ד:): "ואמר רבא האי צורבא מרבנן דרתח אורייתא הוא דקא מרתחא ליה שנאמר הלא כה דברי כאש נאם ה'", ושם ברש"י: "אורייתא מרתחא ליה. שיש לו רוחב לב מתוך תורתו ומשים ללבו יותר משאר בני אדם" עכ"ל, פי' אם לב של אדם פשוט מתקרר ע"י כחו של עמלק, אבל התורה מרחיבה לב לומדיה, ויש להם לב יותר רחב, ע"כ מרגיש יותר וקשה להתקרר שהרי הוא כאש בוער, והיינו טעמא שצורבא מרבנן מרגיש יותר ע"י סם החיים של תורת אמת.

והוא שאמור בתנא דבי אליהו הנ"ל כל ת"ח וכו' מיצר ומתאנח על ירושלים וביהמ"ק, ת"ח דייקא, וכבר מצאנו אמרם ז"ל בגמרא (בבא בתרא דף קטז.) מי שיש לו חולה ילך לת"ח ויבקש עליו רחמים, למה דייקא ת"ח? מפני שיש לו לב רחב והרגש יותר חזק להרגיש בצער חבירו, כל שכן

בצער הכלל, ובצער השכינה, אותו לבד א"א לקרר, ולהפחית הרגשותיו.

ועוד ע"י עסק התורה מתקשרים בה, ומכירים גודלה ואמיתה, וממילא מתרגשים נגד מי שבא לפגוע בה, משל למהד"ד למי שיש לו כתב יד יקר והוא עוסק בלימודו, ובא אחר ושופך עליו דיו, הנה העומד מן הצד אע"פ שיודע יוקר הכתב יד ויצטער על זה אבל עדיין לא יתרגש כמו אותו ת"ח שיודע היטב תוכנו של הכת"י ועוצם מעלתו וחיותו ממנו, בודאי יצא מכל גדריו וירתח ויצווח על הפושע הזה, כי איך יבליג במתנות וקרירות על זדון כזה כאבדן מחמדיו, כן רק מי שעוסק בתורה ושקוע בה הוא יודע חייך ערך התורה וע"כ מקיים בנפשו זלעפה אחזתנו מרשעים עוזבי תורה ומהרסי תורה ר"ל, ושום התחכמות לא יועיל להשקיט רוחו הסוער, זהו ת"ח אמיתי.

ועוד, הרי עולמנו ר"ל חרב ונהפכו כל סדריו ע"י פורצי גדריו תורה וגדרי אנוש, ורק מי ששוקע בתורה יכול להתרומם מכל המסוכבו, וכמו שאמרו במש"כ פנו לכם צפונה, הצפינו עצמכם בתורה (דברים רבה א, יט), וכדאיתא במשנה אבות (פ"ו מ"א) העוסק בתורה מגדלתו ומרוממתו על כל המעשים.

[הנה אנו נמצאים בעולם עשיה ויש ד' עולמות, עשיה בריאה יצירה אצילות, וכידוע כך סדר תפילת שחרית, קרבנות נגד עולם הבריאה, ברכות קרי"ש עולם יצירה, ותפלה אצילות, הרי מפסוד"ז ואילך שייך גם בזמן הבית, וע"ש השנוי בגלותנו הוא בפרשת קרבנות, שבזמן הבית הא מקריבים אותם ובזמננו 'נשלמה פרים שפתינו', פי' שעיקר השנוי הוא בעולם העשיה, שם הס"א ר"ל יש לו שליטה עלינו ג"כ בעוה"ר, ושם יש שליטה לער"ר ועמלק לקרר ההרגש, אבל מעולם הבריאה ולמעלה אין לו כלום, ע"כ העצה לברוח מעולם העשיה ע"י ציורי עליון של תורה ותפלה, כי כעת תורה ותפלה נמצא האדם בעליונות על עולם העשיה].

ובהתרוממות של תורה [ששם אין עמלק יכול לקרר] יכול אדם לזכות לזכות לציור אמיתי והרגש של מושגי קודש, של ביהמ"ק בבנינו, של ירושלים בבנינו, ורק אז ידע מה שחסר לו [ונקיים בבית אלקים נהלך ברגש], ויתעורר בו גם ההרגש לבכות על חורבן ביהמ"ק ועל צער השכינה, ע"כ זוהי העצה, לקבל עלינו היום לשקוע בתורה

וריהוקנו מן האמת, וכדאית דמעה אמת שנוריד
על חורבן ביהמ"ק שתסייע לגאולתנו ופדות
נפשנו.

ולהתאמץ בתפלה, ועי"ז להינצל מדור תהפוכות
זה, ועי"ז נזכה לציור החי של מושגים עליונים
ושל תורת אמת, ונוריד מנחל דמעה על גלותנו

הודעת המערכת

במשך ימי בין הזמנים לא יצא לאור גליון ה'פניני' עד לזמן

אלול הבעל"ט

* * *

מאחלים לכל בית ישראל קיץ בריא ושמח

ויה"ר שיהפוך ה' אלקינו הימים האלו לששון ולשמחה

בביאת גוא"צ בב"א

המערכת